

ДАНИЛА КОМАСТРИ МОНТАНАРИ

ПАЗИ СЕ
ОТ КУЧЕТО

Copyright © 1999, 2005 Danila Comastri Montanari
This edition published in agreement with
PNLA & Associati S.r.l./Piergiorgio
Nicolazzini Literary Agency

© Весела Лулова-Цалова, превод, 2012 г.

© Орлин Атанасов, художник, 2012 г.

Книгоиздателска къща „Труд“, 2012 г.

ISBN 978-954-398-272-1

ДАНИЛА КОМАСТРИ МОНТАНАРИ

ПАЗИ СЕ ОТ КУЧЕТО

РАЗСЛЕДВАНИЯТА НА ПУБЛИЙ АВРЕЛИЙ

ДРЕВНОРИМСКИ ЗАГАДКИ

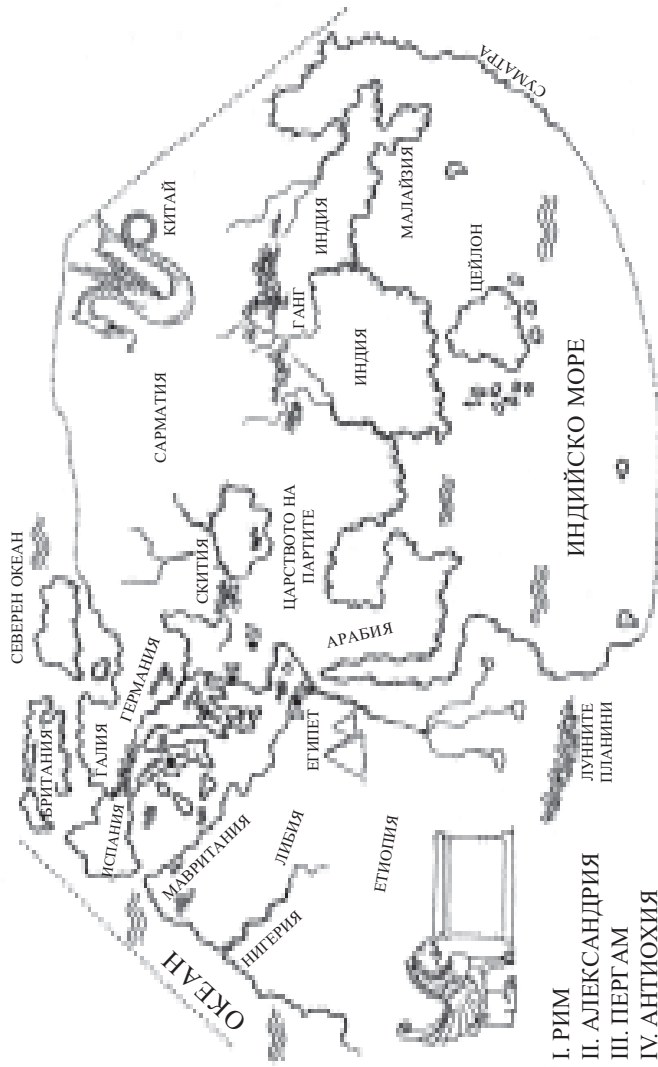
КНИГОИЗДАТЕЛСКА КЪЩА **tryst**, 2012

*Глупаво е да искаме от боговете това,
което сме в състояние сами да си набавим.*

Епикур

АНТИЧЕН СВЯТ

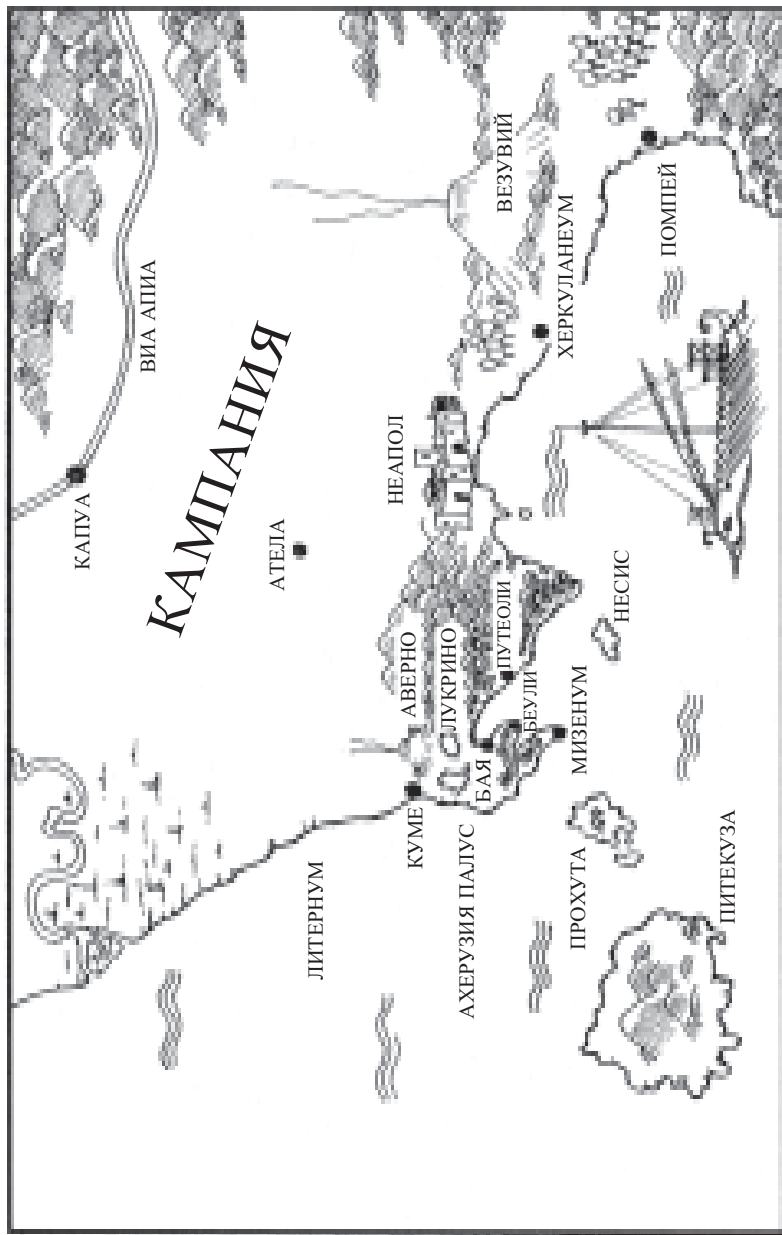

I. РИМ

II. АЛЕКСАНДРИЯ

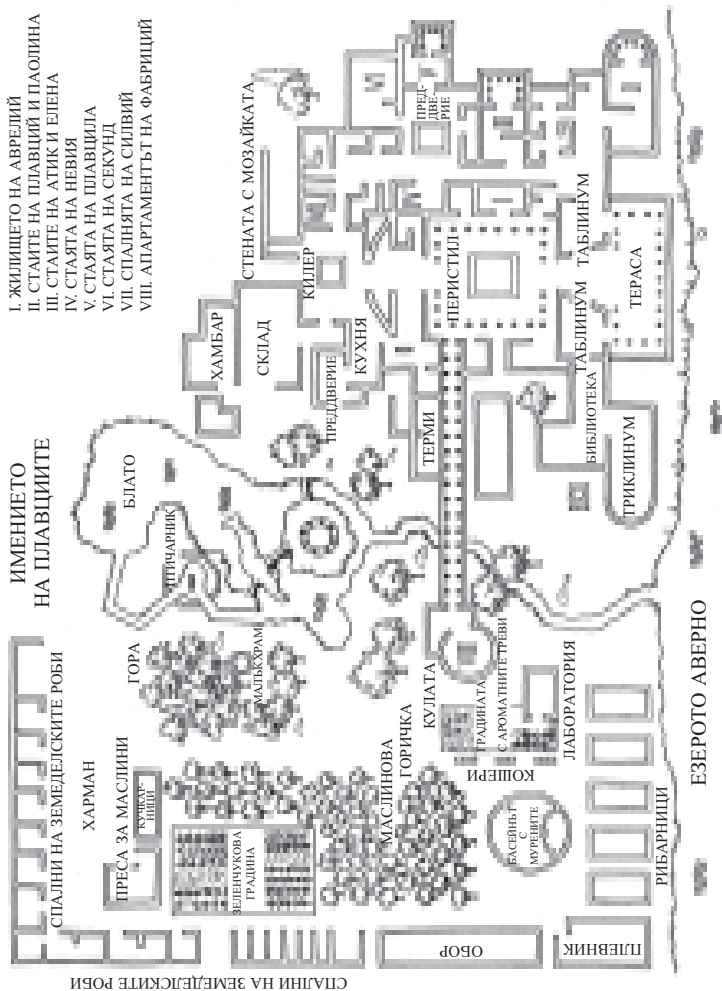
III. ПЕРГАМ

IV. АНТИОХИЯ

ИМЕНИЕТО НА ПЛАВЦИТЕ

- I. ЖИЛИЩЕТО НА АВРЕЛИЙ
- II. СТАИТЕ НА ПЛАВЦИЙ И ПАОЛИНА
- III. СТАИТЕ НА АТИК И ЕЛЕНА
- IV. СТАЯТА НА НЕВИЯ
- V. СТАЯТА НА ПЛАВЦИЛА
- VI. СТАЯТА НА СЕКУНД
- VII. СПАЛНЯТА НА СИЛВИЙ
- VIII. АПАРТАМЕНТЪТ НА ФАБРИЦИЙ

ПЕРСОНАЖИ

ПУБЛИЙ АВРЕЛИЙ СТАЦИЙ – римски сенатор
КАСТОР – неговият слуга
ПОМПОНИЯ – приятелка на Аврелий
ГНЕЙ ПЛАВЦИЙ – богат провинциалист
ПАОЛИНА – втората жена на Гней
ПАЛУЦИЙ АТИК – първороден син на Гней
ЕЛЕНА – съпруга на Атик
НЕВИЯ – дъщеря от първия брак на Елена
ПЛАВЦИЙ СЕКУНД – вторият син на Гней
ТЕРЦИЯ ПЛАВЦИЛА – дъщеря, третото дете на Гней
ЛУЦИЙ ФАБРИЦИЙ – син от първия брак на Паолина
СИЛВИЙ – освободен роб на Плавциите
ДЕМЕТРИЙ – рибовъд
ПРОКУЛ – земеделски роб
ПАЛАС – художник
КСЕНИЯ – слугиня

ПРОЛОГ

**Рим, 772 г. от основаването на града
(19 г. сл.Хр.)**

От известно време факлите вече бяха угаснали и големият *domus* на хълма Виминал лежеше, потънал в тъмната прегръдка на нощта.

Опрян в стената на перистила, мъжът се огледа наоколо с потайно изражение и в сянката на колонадата предпазливо се придвижи напред, като внимаваше сандалите му да не изскърцат. Добра се до входа, въздъхна дълбоко и надзърна през пролуките на резбованата врата. Както предполагаше, таблинумът беше пуст, защото в отсъствието на стопанина, който се намираше в Анцио за някакъв банкет, никой друг не би рискувал да стъпи в тази стая. Мълчалив като наемен убиец, се промъкна вътре и затвори вратата след себе си.

Като направи няколко крачки, неканеният гост пипнешком потърси лампа и предпазливо я запали, намалявайки до минимум фитила ѝ. В бледата светлина на пламъка се появиха кушетката за размисъл, табуретките и плътно прилепената до стената голяма агса от терпентиново дърво, инкрустирана със сребро, а черната ѝ ключалка му намигаше като разгонена жена.

Натрапникът се разрови из гънките на туниката си, измъкна от тях ключ и се наведе към ковчежето.

Миг по-късно главата му сякаш се пръсна. Тялото му бавно се свлече върху отворения капак на сандъчето, лам-

пата се разби на хиляди парчета, а хладкото ѝ олио се разля върху мозаечния под в широко лепкаво петно.

На следващия ден в атриума на *domus*, на хълма Виминал, две момчета си шушукаха, като предпазливо млъкваха всеки път, когато видеха, че покрай тях преминава някой слуга или прислужница.

– Всичко е лъжа, заклевам ти се! Баща ми не е крадец! – протестираше по-малкото, едно толкова слабичко детенце, че направо се губеше в диплите на широката си дреха. – Поне да ми позволят да го видя!

– Не е възможно, Парис. Аквила, шефът на прислугата, го е затворил в стаичката, която служи и за килия на изтърпяващите наказание роби – отговори му другият, излагайки на показ, от височината на своите четири години в повече, зрялото си спокойствие, което му беше твърде рано да изпитва.

– Как може да вярват на такива гнусни обвинения? Цял Рим знае, че баща ми Диомед е най-честният от интендантите! Незабавно ще го оправдаят, нали?

– Ако фактите са тези, които ти ми съобщи, не се надявай много, Парис. Намерили са го припаднал до обраната агса с ключ в ръка – разочарова го веднага другарят му.

– Помогни му, Аврелий... благородни Публий Аврелий Стаций! – настоя инатливо момченцето. – Моля те, ти можеш да го направиш. Вече си на почти шестнайсет години и си наследникът!

– И какво от това? Все още нося *bullae* и нямам никаква възможност да изразя мнението си по въпроси, свързани със семейството – обясни му юношата, като опипа златния медальон, който родените свободни римски деца носеха винаги върху *toga praetexta*. – А пък и докато е жив баща ми, съгласно закона винаги ще бъде непълнолетен.

Парис се съгласи с уплашен поглед: в Рим цялата власт се полагаше на *paterfamilias*, най-стария член на семейството. До неговата смърт децата му не се ползваха с никакви

права, така че не беше рядко да се видят граждани на достолепна възраст все още под опеката на някой изключително дълголетен родител, и други, които преждевременно оставаха сираци, можеха да разполагат както си искат с живота и наследството си.

– Може би майка ти... – подвоуми се Парис, като знаеше, че докосва деликатна тема.

– В Антиохия е с петия си съпруг. Не съм я виждал от три години – отхвърли идеята му Аврелий.

– *Kiria* Лукреция тогава! – настоя Парис.

– Любовницата на баща ми ме ненавижда и дори не се опитва да се прикрие. Тя е млада, красива, амбициозна и се надява да се сдобие с кой знае какви облаги от връзката си с един властимащ патриций. А всъщност той се отнася с нея като със слугиня и когато е разярен, дори ѝ вдига ръка – чувал съм го много пъти да я бие, когато виното го е опило – каза Аврелий, премълчавайки си за прекараните на колене часове с ухо, залепено на вратата, за да шпионира прекрасната и недостижима матрона. – Лукреция е далеч от мисълта да се оплаква, преглъща мълчаливо всякакви унижения само за да не загуби своите привилегии, които наистина са долу-горе мизерни: шепа сестерции, позволение да носи семейните бижута на големите събития и безплатно използване на една къщичка на хълма Целий. Тази заблудената е убедена, че ако не е заради мен, баща ми рано или късно ще се навие да се ожени за нея или поне да ѝ завещае някакъв имот. Но на него обаче му е поизгодно да я остави да си го мисли... и да ме слага отпред всеки път, когато не иска да отвори кесията си.

Устните на Парис се разтрепериха.

– Значи нищо не може да се направи?

Пред обърканото изражение на детето сърцето на Аврелий не му позволи да го разочарова.

– Да помислим малко, Парис. Може би има някакво друго обяснение за кражбата. В действителност случката ни

навява на доста неясноти – каза, опитвайки се да убеди преди всичко себе си, отколкото приятеля си. – Например как баща ти е могъл да отвори агса в тъмното?

– В себе си е имал лампа, която е станала на парчета. Казват, че я е изпуснал, подхлъзнал се е върху изтеклото олио и си е ударил главата в ръба на ковчезето, което е изпразвал.

– В такъв случай къде е скрил плячката си?

– Никой не знае. Това всъщност е единствената подробност, която може да премахне съмненията относно неговата вина.

– Не се надявай, Парис. Лесно е да се каже, че баща ти се е възползвал от помощта на някой съучастник – поклати глава Аврелий, попарвайки надеждите на приятеля си.

– Някой роб например!

„Или собственият му син“ – помисли си другият, като внимаваше да прикрие безпокойството си.

– Факт е, че Диомед спонтанно си е признал, че е влизал в стаята – каза му го обаче с любезна решителност.

– Да, но само да се убеди, че всичко е наред, преди да отиде да спи... И точно в този момент е бил ударен в гърба – оправда го Парис.

– Все пак няма видими наранявания по тила, нито някакъв приемлив белег, с който да докаже, че наистина е имало нападение – възрази Аврелий.

– Аврелий, ако го твърдиш, означава, че дори и ти не му вярваш! – отвърна безутешно момченцето.

– Не съм казал това – рече приятелят му. – Отсъствието на синини не доказва нищо, защото някои удари не оставят следи по кожата. Срещу баща ти обаче има други доста обезпокоителни доказателства: по какъв начин например Диомед ще се оправдае за ключа, който е стискал в ръката си, или за златната брошка, открита в жилището ви? Аквила, шефът на слугите, я е открил тази сутрин, скрита зад някаква кутия в стаята, в която обикновено спите.

Това е антично и скъпо бижу от зестрата на една прабаба и семейството ни го използваше рядко, като предпочиташе да го съхранява на сигурно място в касата.

– Ясно е, че истинският крадец го е сложил точно сред нашите вещи, за да обвини баща ми – увери го Парис.

– Но кой би могъл да има ключ от ковчезето? – обърна му внимание Аврелий. – Като по традиция *paterfamilias* винаги го носи на врата си, без никога да го поверява на някого. Въпреки това секретарят Умбричо е убеден, че баща ти е могъл скришом да си направи дубликат. Ако не греша, нещата наистина отиват на зле!

– По каква причина?

– Парис, в агсас се съхранява също и рубиненият печат на Аврелиите, а това клеймо е равностойно на подписа на *paterfamilias* върху който и да е документ... Разбираш ли за какво става дума?

– Но печатът не е откраднат! Не могат да произнесат присъда над един честен човек само заради това! – разбунтува се момченцето.

– За съжаление има и друго – притисна го неохотно Аврелий. – Аквила твърди, че преди време баща ми е поискал ревизия на счетоводния тефтер при пълна секретност, което означава, че е имал основание да подозира за някаква нередност във воденето му.

– Проверка? – пребледня детето, като не дръзна да попита какво е произлязло от нея.

– Бъди спокоен, Парис, не е установено никакво нарушение – успокои го Аврелий, прочитайки мислите на приятеля си.

– Значи все още можем да се справим. Умолявам те, Аврелий, говори с *dominus* веднага щом се върне, опитай се да го накараш да размисли. Треперя само при мисълта какво може да стане, ако помисли за виновен баща ми. Няма да му е за пръв път да изпрати човек на смърт! Спомняш ли си Пулвил?

Аврелий кимна натъжено, тъй като твърде добре си спомняше за тази случка. Само защото вдигнал ръката си над господаря при опит да се защити от камшика му, един нещастен роб беше осъден да бъде разпнат, а другарите му, които пробвали да го защитят, се оказали на тържището за продан като впрегатни добичета.

Оттогава уважението, което Аврелий изпитваше към баща си, претърпя сериозен крах. Грозно изправен пред насилието и подлата дребнавост на родителя си, младежът започна да го съди със суровия морален аршин, типичен за възрастта му. Лека-полека и обичта му към него започна да намалява както капките, които непрестанно капят от единия в другия съд на водния часовник.

– Знаеш, че между нас нещата не вървят. Той ме счита за бунтовник и непокорен син и си мисли, че ще ме накара да му се подчиня, като ме заплашва, че ще ме остави без наследство. Но ако се надява, че с тези методи ще ме надвие и аз ще склоня глава, хубаво, но ще остане разочарован. Уважението на един син не се печели със сплашвания и изнудване.

– Все пак поне малко си привързан към него... – дръзна да се намеси Парис, който силно обичаше баща си Диомед.

– Защо трябва да бъда? – отвърна му Аврелий. – Той е подлец, който винаги е готов да крещи на по-слабите, въпреки че не се срамува да пълзи в краката на онзи, който е по-могъщ от него.

– Остави настрана ненавистта си и поговори с него, ще те изслуша, ти си единственият му син! – настоя Парис под напора на отчаянието си.

– Според това, как се отнася с мен, не бих казал – отговори му Аврелий. – Опитвал съм пръчката му повече, отколкото много от неговите слуги... Знаеш ли, че даде заповед на педагога Хризип да ме бие всеки път, когато сметне за необходимо? А и ти гарантирам, че онази стара мумия не се щади, защото умира от яд, че го третират като всеки

един роб, него, подготвяния при най-добрите учители, и като не може да си го изкара на господаря, отприщва цялото си възмущение върху сина му.

– Знам какво ти коства да поискаш услуга от баща си, но го направи заради мен! – призова го отново приятелят му.

– Добре! Заради приятелството, което ни свързва, ще сложа настрана гордостта си и ще се опитам да изкопча нещо.

– Ще го помолиш ли за милост?

– Би било безсмислено, Парис. Баща ми е сприхав и отмъстителен, а когато се разгневи, не разсъждава. За да го убедя в невинността на Диомед, трябва да му предоставим някакви доказателства, но и в такъв случай не е казано, че ще ни изслуша. За съжаление Аквила е заключил таблинума и е невъзможно да му направим инспекция.

– Аз обаче събрах от боклука части от счупената лампа, може да се окажат нужни. Ето ги тук, гледай!

– Дай да ги видя! – каза Аврелий, вземайки в ръка парченцата, за да ги разгледа щателно. – Ето, веднага намерих един достатъчно странен детайл: много от късчетата все още са намазани с олио, но въпреки това при допир остават груби, като че ли нещо се е залепило по тях – отбеляза, прекарвайки показалеца си по теракотените фрагменти.

– Може би е прах.

– Не, зрънцата са твърде големи. По-скоро е пясък.

– Това важна улика ли е?

– Да – потвърди юношата с превъзбуден глас. – Означава, че е твърде вероятно баща ти да е казал истината! Ако са ударили Диомед с чувалче с пясък, следите върху тила му може изобщо да не се виждат. Струва ми се очеводно, че истинският крадец е използвал точно такова оръжие, за да го зашемети, но не е забелязал, че при удара платът се е скъсал и оттам е изтекъл пясъкът, който е по пода. Когато лампата е паднала, песъчинките са се полепили по топлото олио.

– Браво! – възкликна Парис и целият се озари.

Аврелий се усмихна ободряващо.

Честно казано, не беше сигурен, че брилянтният извод, който направи, отговаря на истината, но разбира се, не можеше да досажда със своите съмнения на невръстния си другар, който вече и без това беше силно обезпокоен.

– Усещам, че сме на правилния път – каза му, за да го окуражи. – Трябва да продължаваме напред!

– И как? – попита го смаяно детето.

– Преди всичко, като се сдобием с намерената в стаята ви брошка, за да бъде и тя основно проучена.

– Представи си как ще ни я дадат! – простена Парис.

– Така е, това е вярно... Но тъй като никой няма да е склонен непринудено да ни я предаде, не ни остава друго, освен да я откраднем! – възкликна другият, като се усмихна широко и покровителствено прегърна през раменете приятеля си.

Един час след това Аврелий отиде при Парис в перистила и му показва брошката.

– Как успя да я вземеш? – попита го Парис, гледайки го с изпълнени с възхищение очи.

– През отвора в тавана се спуснах в спалнята на шефа на прислугата. Бях убеден, че Аквила е заключил в стаята си едно толкова важно доказателство. В действителност тя се намираше на дъното на дървеното ковчеже, което стои до леглото му. Разбиването на ключалката беше игра за мен!

– И сега за какво ще ти послужи? – попита го вече с пълно доверие Парис, който беше убеден, че всичко щеше да се разреши по-добре сега, когато Аврелий взе в свои ръце ситуацията.

– Ако трябва да съм искрен, не знам... – отговори младежът, като си играеше с брошката. – Каква прекрасна ювелирна изработка. Какво ще кажеш, Парис?